

ЗВІТ

Голови Українського інституту національної пам'яті за 2019 рік

Зміст

ВСТУП

- I. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ
  - 1.1. Нормотворча робота
  - 1.2. Заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років
  - 1.3. Заходи до 5-річчя звільнення міст Сходу України
  - 1.4. Заходи до 75-х роковин початку депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшся, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках
  - 1.5. Заходи у зв'язку з 86-ми роковинами Голодомору – геноциду українського народу
  - 1.6. Державні заходи та заходи інформаційного характеру з відзначення пам'ятних днів та річниць важливих подій
  - 1.7. Інші заходи з популяризації історії України, її видатних особистостей та подолання історичних міфів
  - 1.8. Наукове, методичне та організаційне забезпечення реалізації політики національної пам'яті
  - 1.9. Робота з недопущення використання символів тоталітарних режимів в Україні
  - 1.10. Забезпечення практичної реалізації державної процедури відновлення прав осіб, які були репресовані комуністичним тоталітарним режимом
  - 1.11. Робота щодо обліку місць пам'яті та пошуку місць поховань жертв Голодомору 1932-1933 років, масового голоду 1921-1923, 1946-1947 років, політичних репресій, воєн; учасників національно-визвольної боротьби за незалежність України у ХХ столітті
  - 1.12. Співпраця з музеями у сфері відновлення і збереження національної пам'яті
  - 1.13. Зібрання усних свідчень
  - 1.14. Інформаційна робота
  - 1.15. Видавничі проекти
  - 1.16. Координація діяльності Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності
  - 1.17. Координація діяльності Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті

1.18. Міжнародна співпраця

- II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ
- III. ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ
- IV. ОРГАНІЗАЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

ВСТУП

Український інститут національної пам'яті – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури, молоді та спорту, і який реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу.

У 2019 році Інститут проводив послідовну роботу з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті відповідно до затвердженого Плану роботи Інституту на 2019 рік.

Основними напрямками діяльності Інституту у звітному році були:

- вшанування подій та постатей Української революції 1917-1921 років;
- популяризація історії України, її видатних особистостей та подолання історичних міфів;
- всебічне вивчення історії українського державотворення та боротьби за відновлення державності;
- заходи, спрямовані на вшанування захисників суверенітету й територіальної цілісності України в російсько-українській війні;
- розбудова територіальних органів Інституту, а також Національної та обласних комісій з реабілітації.

I. ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

1.1. Нормотворча робота

Упродовж 2019 року Інститут разом із представниками громадянського суспільства, експертами Реанімаційного пакета реформ, представниками інших державних органів, народними депутатами України розробляв нові та доопрацьовував раніше розроблені проекти нормативно-правових актів.

Зокрема:

- **3** проекти актів Кабінету Міністрів України, а саме:
  - постанова від 21 серпня 2019 р. № 796 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1764 і від 23 квітня 2014 р. № 117»;
  - розпорядження від 13 лютого 2019 р. № 90-р «Про затвердження плану заходів із підготовки та відзначення 80-річчя з дня проголошення незалежності Карпатської України»;
  - розпорядження від 5 липня 2019 р. № 501-р «Про утворення Організаційного комітету та затвердження плану заходів з відзначення 75-х роковин депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках».
- наказ Міністерства культури України та Міністерства юстиції України від 07 лютого 2019 року № 91/372/5, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21 лютого 2019 р. за № 181/33152, «Про затвердження Положення про галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті».

Також Інститут у межах компетенції погодив або висловив пропозиції та зауваження до **11** проектів нормативно-правових актів, розроблених суб'єктами законодавчої ініціативи, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами. Зокрема, до 6 проектів законів України, проекту постанови Кабінету Міністрів України, 2 проектів розпоряджень Кабінету Міністрів України, проекту наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, проекту наказу Міністерства соціальної політики України.

Інститут подав пропозиції та взяв участь у підготовці проекту Постанови Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2020 році». Постанову № 325-ІХ прийнято Верховною Радою України 3 грудня 2019 року.

У звітному році юристи Інституту також представляли інтереси установи у 12 судових провадженнях.

1.2. Заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років

Вшанування подій та видатних учасників Української революції 1917-1921 років є одним із пріоритетів діяльності органів державної влади упродовж 2017-2021 років відповідно до Указу Президента України №17/2016 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років».

Упродовж 2019 року Інститут ініціював та провів серію заходів, якими відзначив річницю важливих подій Української революції.

Заходи до 100-річчя проголошення Акту Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, а також Дня Соборності:

Інститут провів інформаційну кампанію під гаслом «Разом з власної волі з 1919 року», яка включала поширення тематичних інформаційних та візуальних матеріалів у мережі Інтернет. Було створено та розповсюджено відеоролик [«Разом з власної волі з 1919 року»](#). Відео, зокрема, публікувалося на офіційному веб-сайті та в соціальних мережах Інституту. Станом на 10.12.2019 р. охоплення аудиторії цим відеороликом на сторінці Інституту у фейсбуці становило 113 890 осіб.

21 січня 2019 р. відбулося відкриття меморіального барельєфа очільнику Директорії Української Народної Республіки, Головному Отаману Військ і Флоту УНР Симону Петлюрі у Києві на вулиці його імені. Участь у церемонії взяли представники Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, військовослужбовці, курсанти та громадськість – усього близько 100 осіб.

22 січня 2019 р. відбулася урочиста наукова академія до Дня Соборності України у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Співorganizаторами заходу разом з Українським інститутом національної пам'яті були Інститут історії України НАН України та вищі навчальні заклади Києва й Івано-Франківська. У заході взяли участь понад 150 осіб.

22 січня 2019 р. відбулося спецпогашення та введення в обіг поштової марки «100 років проголошення Акту Злуки УНР та ЗУНР», створеної з ініціативи та за участю Українського інституту національної пам'яті.

Також до ювілейної дати за сприяння Інституту в усіх областях експонувалася виставка «Символ твоєї свободи» про історію державного герба України, яка водночас торкається історії Української революції.

Обласним державним адміністраціям, Міністерству освіти й науки та Міністерству культури Інститут надіслав інформаційні та методичні матеріали до 100-річчя Акту Злуки.

Заходи до 101-ї річниці бою під Крутами:

Інститут взяв участь у підготовці, організації та проведенні офіційних заходів на вшанування пам'яті героїв Крут на території Меморіального комплексу «Пам'яті Героїв Крут» у Чернігівській області 29 січня 2019 року.

Також Інститут був співорганізатором урочистого вечора «Заповіт Крутів здійснять гідні нащадки Крутян!» у Київській міській раді, який відбувся 29 січня. У рамках заходу презентували диск «Пісні Української революції», який є спільним проектом Українського інституту національної пам'яті, кобзаря й бандуриста Тараса Компаніченка та гурту «Хорея Козацька». У вечорі взяли участь понад 300 людей, серед яких були вихованці Київського військового ліцею імені Івана Богуна.

До річниці бою під Крутами Інститут підготував, розмістив на офіційному веб-сайті та поширив серед ЗМІ інформаційні матеріали та інфографіку про бій під Крутами.

Заходи до 140-річчя Симона Петлюри:

Інститут провів інформаційну кампанію, присвячену ювілею Симона Петлюри. На офіційному веб-сайті, у соціальних мережах та ЗМІ були розповсюджені відповідні інформаційні матеріали. Зокрема, [відеоролик](#), охоплення аудиторії яким у соціальній мережі «Фейсбук» склало 56 000 людей, а кількість переглядів у соціальних мережах – понад 30 000.

Також Інститут надіслав інформаційні матеріали про Симона Петлюру обласним державним адміністраціям.

22 травня відбулося урочисте покладання квітів до меморіального барельєфа Симону Петлюрі у Києві з нагоди 140-річчя від його дня народження. У заході взяли участь представники центральних органів виконавчої влади, курсанти Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, ліцеїсти й військовий оркестр Київського військового ліцею імені Івана Богуна, військові реконструктори та представники громадськості.

Того ж дня в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану відбулася відкрита лекція про Симона Петлюру.

22 травня у Полтаві в рамках заходів до ювілею Симона Петлюри Інститут організував концерт гурту «Хорея Козацька», який презентував альбом «Пісні Української революції».

Заходи до 100-річчя Чортківської офензиви:

9 червня у Національному військово-історичному музеї України у Києві Інститут спільно з «Укрпоштою» провели спецпогашення марок «Стрілець Української Галицької Армії» та «Козак кінного полку Чорних запорожців» із серії поштових марок

«Збройні формуції Української революції 1917-1921 років». Ця серія є спільним проектом обох установ.

11 червня Інститут організував відкриту лекцію кандидата історичних наук Артема Папакіна «Останній ривок Галицької армії: Чортківська офензива 7-28 червня 1919 року».

Заходи до 100-річчя Першого Зимового походу:

6 грудня у Києві, на вул. Хрещатик, Інститут урочисто відкрив вуличну виставку «Українське військо: 1917-1921», яка розповідає про початки Українського війська та його організацію, легендарних командирів, роди військ, однострої та відзнаки, зброю, найвизначніші військові формуції та бойові операції, а також про відновлення мілітарних традицій часів УНР сьогодні.

У звітному році з метою популяризації подій та постатей Української революції 1917-1921 років Інститут створив низку відео.

Зокрема, [цикл відеолекцій «Бойовий шлях Армії УНР: командири, військові підрозділи, ключові операції»](#). До циклу увійшло 3 лекції, які розповідають про структуру та формуції Армії Української Народної Республіки, ключові військові операції, командирів. У соціальній мережі YouTube лекції отримали 15 431 перегляд.

Також було створено [серію відеороликів «ІстФакт»](#), присвячених подіям та постатям Української революції 1917-1921 років. До серії увійшло шість відео: про Листопадовий чин, тризуб як герб Української Народної Республіки, історію створення «Щедрика», Кримську операцію Петра Болбочана та бій за Вознесенськ часів Української революції, хорунжого Армії УНР і першого патріарха Київського і всієї України Мстислава (Степана Скрипника). Ролики були поширені у соціальних мережах впродовж листопада – грудня 2019 року. Станом на 16 січня 2020 року кількість їхніх переглядів у соцмережах «Твіттер», «Фейсбук» та YouTube становила понад 804 000, а охоплення аудиторії лише у фейсбуці – понад 2 мільйони людей.

У січні 2019 року Інститут презентував гру для мобільних пристроїв «Сто років боротьби. Українська революція», створену на основі настільної гри «Українська революція 1917-1921 років».

Також Інститут організував презентаційний тур гурту «Хорея Козацька» з альбомом «Пісні Української революції». Концерти відбулися у Полтаві (травень), Запоріжжі (серпень), Харкові (вересень), Одесі (грудень). Їх відвідали близько 2 000 жителів та гостей цих міст.

Упродовж 2019 року Інститут продовжував роботу в рамках Всеукраїнського науково-пошукового проекту «Місця пам'яті Української революції 1917-1921 років», яка включала співпрацю з регіональними науково-редакційними групами та адміністрування інтерактивної веб-карти. За рік було зібрано дані про 350 місць пам'яті.

1.3. Заходи до 5-річчя звільнення міст Сходу України

У червні-липні 2019 року Інститут провів серію заходів на відзначення 5-річчя звільнення окупованих українських міст під гаслом «Вертаємо своє».

1 липня відбулася презентація програми заходів та інформаційної кампанії, а також відкриття фотовиставки «Вертаємо своє» у партнерстві з інформаційним агентством «Укрінформ». Фотовиставка, до якої увійшли 16 світлин авторства кореспондентів «Укрінформу», розповідає про життя Маріуполя, Слов'янська, Краматорська, Бахмута та Мар'їнки, звільнених українськими військовими у 2014 році.

3 липня у Національному музеї історії України у Другій світовій війні відкрилася експозиція, до якої увійшли переможні українські прапори, що були підняті над визволеними Краматорськом, Маріуполем та Щастям, а також унікальні особисті речі героїв, які загинули в сучасній російсько-українській війні. Експозицію спільно створили Український інститут національної пам'яті та Національний музей історії України у Другій світовій війні.

3 липня в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану відбувся спеціальний показ документального фільму «Маріуполь. Український форпост».

4-5 липня Інститут взяв участь у проведенні урочистих заходів у містах Слов'янськ та Дружківка Донецької області. У рамках заходів відбулася презентація видань Інституту про російсько-українську війну та виставки «Донбас: перепрочитання образу».

У рамках інформаційної кампанії Інститут створив і розповсюдив тематичний [відеоролик](#), якій охопив аудиторію у майже 280 000 людей та отримав понад 88 000 переглядів на фейсбуці, а також понад 7 000 переглядів у твіттері та понад 2 000 – на каналі YouTube.

1.4. Заходи до 75-х роковин початку депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшся, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках

9 вересня у Києві Інститут провів серію наукових, освітніх та меморіальних заходів:

- мітинг-реквієм та молебень біля пам'ятного хреста жертвам Голодомору та політичних репресій в Україні на Алеї Героїв Небесної Сотні;
- пам'ятну академію в Національному академічному драматичному театрі ім. І. Франка, в якій взяли участь представники державної влади, духовенства, ЗМІ, делегацій товариств депортованих українців. Складовою академії був драма-концерт «Вигнані з Раю» Івано-Франківського академічного обласного музично-драматичного театру імені І. Франка;

- науковий круглий стіл у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка про депортації українського населення з території Польщі.

Разом із науковими установами й вищими навчальними закладами Києва та Львова Інститут виготовив серію інформаційно-просвітницьких стендів «Вигнані», присвячених депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках. Презентація проекту відбулася 9 вересня у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка.

Упродовж вересня 2019 року стенди експонувалися у Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАНУ у Львові, опісля – у Вінницькому державному педагогічному університеті імені М. Коцюбинського.

26-27 вересня до 75-х роковин депортації кримських татар та початку депортацій українського населення з території Польщі у Львові пройшла наукова конференція «Депортації в системі злочинів тоталітарного комуністичного режиму». У конференції взяли участь науковці Києва, Львова, Тернополя, Івано-Франківська. Серед організаторів – Український інститут національної пам'яті, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Український католицький університет, Історико-краєзнавчий музей м. Винники.

До 75-х роковин депортації українців Закерзоння Інститут створив тематичний відеоролик. Станом на кінець грудня 2019 року він отримав 48 682 перегляди у соціальних мережах.

1.5. Заходи у зв'язку з 86-ми роковинами Голодомору – геноциду українського народу

У звітному році Інститут продовжував роботу з поширення інформації про Голодомор як злочин геноциду проти українського народу. Зокрема, провів декілька інформаційних кампаній.

У рамках інформаційної кампанії «Пам'ять, що рятує: голоси правди» у соціальній мережі «Фейсбук» були поширені 26 інтернет-банерів з розповідями про людей, які стали свідками подій 1932-1933 років в Україні. З 11 листопада по 10 грудня 2019 року кампанія охопила аудиторію в понад 340 000 людей.

У листопаді Інститут провів цикл публічних лекцій на тему Голодомору як злочину, завданої ним травми та подолання його наслідків, які транслювалися онлайн. Загальна кількість переглядів циклу становить понад 8 000.

Загалом інформаційні кампанії Інституту в соціальних мережах та на офіційному веб-сайті охопили аудиторію в понад 2,5 мільйони людей.

У рамках роботи з поширення інформації про Голодомор Інститут видав книги Ірини Рєви «По той бік себе» та Анастасії Лисивець «Скажи про щасливе життя...». У

листопаді-грудні 2019 року відбулися презентації цих та опублікованих раніше видань про Голодомор у Києві, Дніпрі, Харкові, Вінниці, Полтаві, Луцьку, Чернігові.

Безпосередньо до Дня пам'яті жертв голодоморів Інститут розробив соціальну рекламу із закликом запалити свічку пам'яті та доопрацював тематичні відеоролики «Де б ти не був», «Ти приніс мені яблуко. На сторінці Інституту в соціальній мережі «Фейсбук» вони отримали понад 1,6 мільйона переглядів, а на каналі YouTube – понад 54 000 переглядів.

У День пам'яті жертв голодоморів, який у 2019 році припав на 23 листопада, Інститут забезпечив проведення державних жалобних заходів у Києві, на території Національного музею «Меморіал жертв Голодомору». У них взяли участь Президент України, Прем'єр-міністр України, Голова Верховної Ради України, керівники центральних органів виконавчої влади, очільники церков, українська громада.

1.6. Державні заходи та заходи інформаційного характеру з відзначення пам'ятних днів та річниць важливих подій

День Героїв Небесної Сотні

Інститут підтримав та взяв участь у меморіальних й інформаційних заходах Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності. 18 лютого відкрито вуличну виставку на місці будівництва Меморіалу Героїв Небесної Сотні та Музею Революції Гідності. 20 лютого відкрито виставку плакатів Нікити Тітова «Від Майдану до АТО» в агентстві «Укрінформ». 20 лютого Інститут взяв участь у виставковій інсталяції «Промені Гідності» на вшанування Героїв Небесної сотні.

76-ті роковини Корюківської трагедії

Інститут долучився до підготовки та проведення заходів на вшанування пам'яті жертв однієї із наймасштабніших та найжорстокіших каральних акцій нацистів у Другій світовій війні – знищення міста Корюківка на Чернігівщині.

27 лютого у Корюківці Інститут спільно з Корюківським історичним музеєм провів круглий стіл «Корюківська трагедія – національний символ скорботи України». У рамках заходу презентовано видання «Корюківська трагедія 1943 року: усна історія. Збірник документів і матеріалів». Також співробітники Інституту брали участь у підготовці та проведенні 1 березня меморіальних заходів у Корюківці Чернігівської області, ініційованих Чернігівською обласною державною адміністрацією.

80-річчя проголошення незалежності Карпатської України

Інститут розробив тематичну виставку «Наша земля проголошує: вона була, є й хоче бути УКРАЇНСЬКОЮ», що розповідає про яскравий і драматичний шлях Закарпаття від розпаду Австро-Угорської імперії до драматичних подій на Красному полі 15 березня 1939 року, а також про намагання знищити пам'ять про ті події. У виставці представлені унікальні фото, свідчення очевидців, історичні документи.

У вуличному форматі виставка відкрилася у Києві, на Хрещатику, 13 березня. У відкритті взяли участь представники центральних органів влади, закарпатського земляцтва, громадськості.

15 березня виставку було відкрито у Хусті Закарпатської області. 22 березня її презентували в Ужгороді в рамках фестивалю «Історія.UA».

Також Інститут підготував інформаційні матеріали та методичні рекомендації для загальноосвітніх навчальних закладів до 80-річчя проголошення незалежності Карпатської України. Інформаційні матеріали поширювалися серед ЗМІ та в соціальних мережах. Було створено відеоролик, який отримав понад 45 000 переглядів у соціальних мережах. Його транслювали телеканали Закарпатської області.

День пам'яті та примирення і День перемоги над нацизмом

У травні Інститут традиційно ініціював та інформаційно супроводжував щорічну акцію «Мак пам'яті», яка заохочує в ці дні носити на одязі червоний мак як символ пам'яті. А також забезпечив інформаційний супровід урочистостей на території Національного музею історії України у Другій світовій війні та меморіальної мистецької акції «Перша хвилина миру».

8 травня Інститут відкрив вуличну виставку «Тріумф людини. Мешканці України, які пройшли нацистські концтабори», створену фахівцями Інституту спільно з Центром досліджень визвольного руху, Національним музеєм-меморіалом жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького», Галузевим державним архівом СБУ.

День пам'яті жертв політичних репресій

У травні Інститут разом із Національним заповідником «Биківнянські могили» провів інформаційну кампанію «Биківнянська трагедія: імена з безіменних могил». В рамках кампанії в соціальних мережах поширювались інформаційні та фотоматеріали про жертв комуністичного тоталітарного режиму, що поховані у Биківнянському лісі.

У День пам'яті жертв політичних репресій Інститут забезпечив проведення державного меморіального заходу за участю керівництва держави на території Національного заповідника «Биківнянські могили». У заході взяли участь Президент України, керівники центральних органів виконавчої влади, політв'язні, громадськість. Загалом заходи відвідало близько 1000 осіб. Було організовано доїзд громадян для

участі у заходах, забезпечено режисерську постановку заходу супровід, звукотехнічне обладнання тощо.

28-ма річниця незалежності України

Інститут підготував та поширив інформаційні матеріали про значення Української революції 1917-1921 років для проголошення Україною незалежності у 1991 році.

23 серпня Інститут відкрив у центрі Києва вуличну виставку «Фактор свободи: мазепинці, петлюрівці, бандерівці» про три постаті, які символізують боротьбу за незалежність України у різні епохи – Івана Мазепу, Симона Петлюру та Степана Бандеру. Автори виставки спробували уявити, який вигляд могли б мати їхні профілі у фейсбуці, які місця показала б їхня гугл-мапа, кого б вони додали у друзі, а також показати світло та тіні їхніх ключових рішень.

День захисника України

Інститут провів інформаційну кампанію під гаслом «День захисника України. 1000 років нашому війську». У рамках кампанії інформаційні матеріали були поширені на офіційному веб-сайті та у соціальних мережах Інституту, серед органів державної влади та ЗМІ.

У жовтні організована серія публічних лекцій в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану, які транслювалися онлайн.

14 жовтня відкрито вуличну виставку «Воїни. Історія українського війська», яка показує однострої та зброю українських воїнів від часів Київської Русі та Великого Князівства Литовського до сьогодення.

У День захисника України в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану відбулася низка тематичних заходів:

- презентація брошури «2014: початок російсько-української війни», яка розкриває історичний контекст і передумови російської агресії 2014 року та хронологію початку російсько-української війни, від окупації Криму до підписання так званого «Мінська-1»;
- презентація циклу відеолекцій для військовослужбовців «Бойовий шлях Армії УНР: командири, військові підрозділи, ключові операції» в рамках розмови «Як розповідати історію військовим»;
- дискусія на тему: «Жінка у війську», участь у якій взяли упорядники та героїні книги «Дівчата зрізають коси», виданої Інститутом.

16 жовтня організовано презентацію та перегляд фільму «Незламні» про підпільників ОУН.

Також до Дня захисника України в усіх регіонах експонувалася виставка «Фактор свободи»: мазепинці, петлюрівці, бандерівці».

День гідності та свободи

Спільно з Національним меморіальним комплексом Героїв Небесної Сотні – Музеєм Революції Гідності Інститут підготував та реалізував низку меморіальних та інформаційних заходів.

Упродовж 15 листопада – 15 грудня тривала інформаційна кампанія «Вільні творити майбутнє», яка включала поширення відеороликів, вуличної реклами, банерів у соціальних мережах.

19 листопада Інститут долучився до толоки на алеї Героїв Небесної Сотні. А 21 листопада – до Поминального молебню, покладання квітів у каплиці Архистратига Михаїла та українських новомучеників УГКЦ на алеї Героїв Небесної Сотні та до відкриття виставкового простору й виставки з однойменною назвою "М³: Майдан. Меморіал. Музей" на місці будівництва Музею Революції Гідності.

Також Інститут підтримав проведення тематичних заходів у регіонах. У Чернігові, в Чернігівському обласному художньому музеї імені Григорія Галана, впродовж 21 листопада - 17 грудня експонувалася виставка «Шлях свободи. 5 років війни у плакатах Нікити Тітова». В Опішні Полтавської області, в Національному музеї-заповіднику українського гончарства, експонувався виставковий проєкт «Майдан: простір творчості». У Полтаві, Одесі та Сумах відбулися презентації книги «Майдан від першої особи. Регіональний вимір».

З нагоди державних свят, пам'ятних дат і ювілеїв історичних осіб у звітному році Інститут спільно з Vober Film Studio створив 11 коротких відеороликів:

- 5 роликів до державних свят та пам'ятних дат: 80-річчя проголошення незалежності Карпатської України, 75-річчя бою під Гурбами, 5-річчя звільнення міст Сходу України, 75-х роковин депортації українців Закерзоння, 100-річчя початку Першого Зимового походу;

- 6 роликів до ювілеїв видатних осіб та історичних постатей: 180-річчя Павла Чубинського, 140-річчя Симона Петлюри, 380-річчя Івана Мазепи, 1000-ліття початку князювання Ярослава Мудрого, 110-річчя Степана Бандери, 90-річчя Алли Горської.

Відеоролики поширювалися на офіційному веб-сайті Українського інституту національної пам'яті та на сторінках Інституту в соціальних мережах. Їх також активно поширювали медіа: «Новинарня», «Радіо Свобода», «Укрінформ», «Gazeta.ua», «Галінфо», «Український погляд», «Український інтерес тощо, транслювали регіональні телеканали. Лише у соціальній мережі «Фейсбук» станом на 9 грудня 2019

року усі відеоролики охопили аудиторію у 2 452 393 осіб, а кількість переглядів роликів в усіх мережах становила 1 101 514.

1.7. Інші заходи з популяризації історії України, її видатних особистостей та подолання історичних міфів

Заходи з популяризації української історії та розвінчування історичних міфів залишаються пріоритетними у діяльності Інституту.

У звітному році Інститут продовжив проведення історичних фестивалів «Історія.UA». Фестиваль в Ужгороді 22-23 березня зібрав понад 3000 учасників. Фестиваль у Сєверодонецьку 22 липня в рамках заходів до 5-ї річниці звільнення міста від російських окупантів відвідало понад 2000 учасників. У рамках фестивалів проводились презентації видань Інституту, круглі столи та дискусії щодо відновлення і збереження національної пам'яті в регіонах, а також виступи митців.

В Одесі 29-30 листопада проведено масштабний захід «Український інститут національної пам'яті в Одесі», спрямований на презентацію Південного міжрегіонального відділу Інституту. Зокрема, відбулися круглий стіл із науковцями щодо проблемних питань у сфері відновлення і збереження національної пам'яті в регіоні, семінар із вчителями про можливості використання матеріалів Інституту в освітній роботі, презентації видань Інституту, а також перегляд фільму та мистецькі виступи. Події висвітлювали місцеві телеканали та видання.

Важливою складовою діяльності Інституту є створення фотодокументальних інформаційно-просвітницьких стендів та виставок. Крім зазначених вище, Інститут у звітному році створив та експонував інформаційно-просвітницькі стенди:

- «30 років свободи: повернення до Європи» про революції в Україні та країнах Центрально-Східної Європи у 1989-1991 рр. Презентація виставки відбулася 7 листопада на Михайлівській площі Києва за участю послів Чехії та Словаччини, представників посольств інших держав Центральної Європи, народних депутатів України, громадськості.

- «Донбас: перепрочитання образу» – комплекти виставки, яка розвінчує міфи й стереотипи про минуле Східної України, експонувалися в 17 регіонах.

7 квітня Інститут спільно з видавництвом «Кліо», науковим товариством імені Сергія Подолинського, Товариством політ'язнів і репресованих України та Музеєм шістдесятництва провів урочистий вечір до 70-ліття Василя Овсієнка «Життя як покута». У заході брали участь представники центральних органів влади, відомі історики, дисиденти, громадські активісти – загалом понад 300 осіб.

17 вересня у приміщенні Українського дому «Перемога» в Тернополі відбувся Всеукраїнський форум «Советська окупація Західної України 1939 р.: погляд через 80

років!» Учасники аналізували наслідки окупації Західної України комуністичним режимом. У форумі брали участь фахівці з Тернополя, Києва, Львова – понад 200 осіб.

13 листопада 2019 р. Інститут спільно з посольствами Чеської та Словацької республік провів публічну дискусію про український, чеський та словацький сценарії революцій кінця 1980 років, їхні уроки і наслідки.

У звітному році співробітники Інституту з метою популяризації української історії читали лекції для різних категорій населення – військовослужбовців, держслужбовців, молодіжних організацій тощо. Зокрема, Інститут у координації з Головним управлінням морально-психологічного забезпечення Збройних сил України продовжував серію лекцій з історії ХХ століття для військовослужбовців із залученням провідних істориків, філософів, політологів. Прочитано 68 лекцій.

Співробітники Інституту в рамках співпраці з Управлінням морально-психологічного забезпечення оперативного командування «Північ» підготували 45 мультимедійних презентацій, провели 43 виступи про історію ХХ століття для інформування старших офіцерів Оперативного командування «Північ».

1.8. Наукове, методичне та організаційне забезпечення реалізації політики національної пам'яті

Інститут у звітному році здійснював узагальнення інформації центральних та місцевих органів влади та інформування Кабінету Міністрів України й Адміністрації Президента України про стан виконання:

- Плану заходів на 2017-2018 роки у зв'язку з 85-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років в Україні, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 № 550-р (щоквартальне інформування);
- Плану заходів з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років та вшанування пам'яті її учасників на період до 2021 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 № 777-р (піврічне інформування);
- Плану заходів із вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 року №574-р.

Інститут упродовж року готував методичні, інформаційні та аналітичні матеріали, які направлялися Адміністрації Президента України, Міністерству закордонних справ, Міністерству освіти й науки, Міністерству культури, Міністерству у справах ветеранів, Міністерству оборони, обласним державним адміністраціям.

Зокрема, співробітники Інституту взяли участь у розробці військового поховального ритуалу. Був підготовлений проєкт військового поховального ритуалу, який був переданий для врахування в роботі Міністерству ветеранів України. У вересні-

жовтні проведено дві репетиції ритуалу із залученням військовослужбовців Окремого президентського полку. Репетиція відзнята на відео і надана для ознайомлення і висловлення пропозицій представникам Мінтот, ГШ ЗСУ, Міноборони, експертній спільноті.

У 2019 році Інститут продовжив реалізацію масштабного науково-пошукового проєкту «Українські жертви українсько-польського конфлікту у роки Другої світової війни» (опрацювання матеріалів українських архівів). У звітному році створено історико-географічну програмну інфраструктуру геоінформаційної системи. До Баз даних внесено 4968 записів. У процесі реалізації проєкту опрацьовано документи та матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Галузевого державного архіву Служби безпеки України, Державного архіву Волинської області, Державного архіву Рівненської області, а також Державного архіву Івано-Франківської області.

З метою всебічного вивчення історії українського державотворення, етапів боротьби за відновлення державності, формування державної політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті Інститутом у звітному році організовано та/чи підтримано проведення низки наукових конференцій, семінарів. Крім згаданих вище, у звітному році Інститут забезпечив/брав участь у підготовці та проведенні наступних наукових заходів:

27 січня 2019 р. Інститут взяв участь у роботі XII круглого столу «Українське суспільство і пам'ять про Голокост: наукові та освітні аспекти» до Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту та у презентації віртуального методичного посібника «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії», який містить рекомендації для вчителів та методичні розробки уроків щодо вивчення теми Бабиного Яру у школах.

15 березня в Івано-Франківську пройшла V Всеукраїнська науково-практична конференція «Чорноволівські читання», організаторами якої разом з Інститутом були Університет Короля Данила, Інститут історії України НАН України. Під час конференції обговорили ідейну спадщину В'ячеслава Чорновола, ідейні позиції українського руху спротиву 1960 – початку 1990-х рр., ідеологічні засади української націонал-демократії тощо.

18 квітня 2019 р. відбулась Всеукраїнська наукова конференція з нагоди 160-річчя від дня народження М. В. Левитського «Микола Васильович Левитський (1859 – 1936) – державний і громадський діяч, Всеукраїнський артільний батько». Співорганізаторами конференції стали Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Інститут історії України НАН України, Київська православна богословська академія, Національна академія аграрних наук, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека, Національна спілка краєзнавців України. На пленарному засіданні та двох сесіях конференції було виголошено 17 доповідей. Загалом конференція зібрала близько 50 учасників.

5–6 червня 2019 р. Інститутом у Києві в Національному заповіднику «Софія Київська» проведено Форум «Історик і Клію в академічному, публічному та медійному просторах» до 100-річчя з дня народження О. Пріцака, І. Лисяка-Рудницького та 120-річчя з дня народження О. Оглобина. До співорганізації заходу залучено історичний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Національний заповідник «Софія Київська» та наукові інститути НАНУ: Інститут історії України, Інститут української археолографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, а також Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Під час форуму виступило понад 50 спікерів. Засідання форуму відвідали понад 150 учасників. Онлайн-трансляцію переглядали понад 500 осіб. Загалом охоплення аудиторії події склало 12 900 осіб.

Інститут підтримав проведення Міжнародного міждисциплінарного наукового симпозіуму «Епоха Голодомору у мовній та концептуальній картинах світу», який проходив у Києві 7-8 червня 2019 р. У фокусі симпозіуму перебував комплекс проблем, пов'язаних із осмисленням ціннісних параметрів мови радянського тоталітаризму та радянського дискурсу ненависті, лінгвокультурними аспектами осмислення Голодомору. Організували семінар Український науково-дослідний та освітній центр вивчення Голодомору (HREC in Ukraine), Інститут історії України Національної академії наук України, Науково-освітній консорціум вивчення Голодомору (HREC) при Канадському інституті українських студій Альбертського університету та Український інститут національної пам'яті.

Спільно з Посольствами Чеської та Словацької республік до 30-річчя падіння комунізму у Європі проведено 13 листопада 2019 р. в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка круглий стіл «30 років Свободи: різними шляхами до єдиної мети». Участь у заході взяли чеські та словацькі дипломати та історики, а також українські дослідники. В центрі уваги були питання історії опозиційних рухів УРСР та ЧССР у 60-80-х рр. ХХ ст., українського, чеського та словацького сценаріїв демократичних революцій кінця 1980-х рр.; подолання наслідків тоталітаризму в політиці національної пам'яті.

Інститут підтримав та взяв участь у підготовці Міжнародної наукової конференції «Ірландія, Україна та імперії: залежність, конфлікт, пам'ять», що відбулася 15-17 листопада 2019 р. в Києві. У фокусі конференції перебував комплекс наукових проблем, пов'язаних із осмисленням місця і ролі імперського та колоніального дискурсів у історичному, демографічному, соціальному, політичному, культурному й психологічному вимірах історії Ірландії та України. В конференції взяли участь дослідники з України, Ірландії, Великобританії, Канади, США, Польщі та інших країн. Загальна кількість учасників заходу склала понад 100 осіб. Співорганізаторами конференції були Український інститут національної пам'яті, Інститут історії України НАНУ, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАНУ, Український науково-дослідний та освітній центр вивчення Голодомору (HREC in Ukraine), Holodomor Research and Education Consortium at the Canadian Institute of

Ukrainian Studies (University of Alberta), Geary Institute (University College Dublin), Institute for British-Irish Studies (University College Dublin), Centre for the Investigation of Transnational Encounters (Moore Institute, National University of Ireland, Galway).

10 грудня 2019 року у Львові було проведено науковий семінар «Відкриті архіви для молодих науковців», який організував Центр досліджень визвольного руху спільно з Музеєм-меморіалом «Тюрма на Лонцького» за підтримки Українського інституту національної пам'яті. Всього учасників: 25. Лекторів та організаторів: 7. Участь у заході взяли науковці зі Львова, Києва, Чернігова, Харкова, Запоріжжя, Богуслава, Ужгорода, Тернополя та інших міст України.

Також співробітники Інституту впродовж року неодноразово виступали з доповідями на наукових конференціях в Україні та за кордоном.

У звітному році Інститут розпочав роботу щодо осмислення негативних наслідків російської імперської спадщини в Україні та їх подолання. В цьому напрямку ініційовано та проведено низку круглих столів. Зокрема, 14 березня 2019 року в УНІА «Укрінформ» проведено круглий стіл «Імперська спадщина: як і що з нею робити?», участь у якому взяли відомі історики, політологи, юристи та громадські діячі.

7 травня 2019 року спільно з ДП «Кримський Дім» проведено круглий стіл «Північне Причорномор'я та Крим в російському імперському дискурсі: колонізація, анексія, символічна «приватизація», інструменталізація імперських образів минулого до та після анексії 2014 року». Учасники заходу обговорили низку питань: анексія Криму Російською імперією у 1783 році та формування імперського символічного простору; анексія 2014 року та імперський історичний дискурс як інструмент інформаційної війни; ренесанс символічного простору Імперії в Україні після 1991 року і як цьому протистояти; пам'ять, матеріальна та нематеріальна культура Криму: виклики для майбутнього України та кримськотатарського народу в умовах анексії та окупації.

З нагоди 310-ліття Полтавської битви підготовлено та проведено 26 червня 2019 р. в УНІА «Укрінформ» круглий стіл «Редут імперії. Полтавська битва 1709 р. як місце пам'яті: історія, міф, роль у насадженні ідеологеми «русского міра» в Україні».

Інститут у звітному році брав участь у роботі над проектом Концепції комплексного розвитку Бабиного Яру з розширенням меж Національного історико-меморіального заповідника «Бабин Яр» (режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0014254>).

Концепцію розробила робоча група при Інституті історії України НАН України на замовлення Міністерства культури України та Національного історико-меморіального заповідника «Бабин Яр».

Інститут сприяв у проведенні презентацій концепції. 6 лютого 2019 р. проведено презентацію в Укрінформі. 26 червня проведено презентацію концепції Меморіального музею пам'яті жертв Бабиного Яру та архітектурного проєкту реставрації будинку

контори колишнього єврейського кладовища по вул. Ю. Ілленка (Мельникова), 44 у м. Києві для створення Меморіального музею пам'яті жертв Бабиного Яру в приміщенні Управління охорони культурної спадщини м. Києва. 20 листопада 2019 року була проведена презентація та обговорення Концепції комплексної меморіалізації Бабиного Яру з представниками українських єврейських організацій. У презентації взяли участь 135 представників єврейських громадських організацій із 49 міст з 20 областей України.

Вдосконалення змісту історичної освіти та патріотичного виховання молоді. Інститут продовжує співпрацю з Міністерством освіти і науки України щодо вдосконалення змісту історичної освіти та патріотичного виховання молоді. У звітному році співробітниця Інституту брали участь у розробленні й оновленні шкільних навчальних програм з історії України та інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» для 10–11 класів. Рекомендації Інституту враховано робочою групою. Проекти програм пройшли громадське обговорення. Документи затверджено наказом МОН України № 236 від 21.02.2019 року.

Завдяки співпраці Українського інституту національної пам'яті з Міністерством освіти і науки України та Інститутом модернізації змісту освіти Комісія з історії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України надала 11 виданням і ресурсам Українського інституту національної пам'яті гриф «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах».

Інститут у партнерстві з Українським державним центром національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді та Міжнародною благодійною установою «Центр національного відродження» організував і провів у Києві 6–7 грудня 2019 року П'ятий Форум патріотичних справ «Ми – Українці!». У заході взяли участь понад 130 учасників з усієї України – громадські активісти, політики, підприємці, науковці, освітяни та митці. Учасники форуму обговорили актуальні питання національно-патріотичного виховання, обмінялись досвідом та презентували власні проекти. Також на заході було презентовано проекти Українського інституту національної пам'яті, напрацьовано вектори співпраці громадських організацій та органів влади щодо актуалізації національно-патріотичного виховання молоді.

У співпраці із Українським державним центром національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді продовжено проведення серії навчальних триденних семінарів «Історія України ХХ століття: виховний потенціал історичної правди» для керівників гуртків історико-краєзнавчого напрямку. У звітному році проведено три семінари: 4–6 квітня в Чернігові у якому взяли участь вчителі із Чернігівської, Сумської та Київської областей; 30 вересня–2 жовтня в Харкові для керівників гуртків історичного краєзнавства, завідувачів військово-історичними музеями у закладах освіти, організаторів позашкільної освіти туристично-краєзнавчого напрямку Харківщини, Луганщини та Полтавщини; 4–6 листопада 2019 року в Хмельницькому для керівників гуртків і вчителів Хмельницької, Чернівецької та

Вінницької областей. Загалом у семінарах взяли участь понад 200 вчителів, керівників гуртків історико-краєзнавчого напрямку з 9 областей.

Забезпечено організацію та проведення 5 семінарів-практикумів для освітян щодо використання методичного посібника «Бабин Яр – пам'ять на тлі історії». Семінари були проведені у Києві 2-3 березня, в Черкасах 27-28 березня, у Білій Церкві 6-7 червня; у Харкові 24-25 вересня та у Чернівцях 23-24 жовтня 2019 року. Участь у семінарах взяли близько 100 учасників: вчителі шкіл та професійно-технічних училищ Київської, Луганської, Полтавської, Хмельницької, Херсонської областей, музейники, журналісти, викладачі вишів з Чернігова, Ніжина, архівісти, представники громадських організацій, методисти науково-методичних центрів районних в місті Києві державних адміністрацій та голови районних методичних об'єднань вчителів історії. Семінарами охоплено понад 200 освітян із різних областей України. Учасникам було надано підручники (методичний посібник) «Бабин Яр – пам'ять на тлі історії», запропоновано розробки уроків складної історії із застосуванням інтерактивних технологій та нових методик на основі однойменної віртуальної виставки та документального фільму «Бабин Яр: у пошуках пам'яті». Учасники детально обговорили методики викладання складної історії, форми та методи роботи.

Крім того, співробітники Інституту впродовж року робили доповіді та презентації у низці навчально-методичних семінарів, що організовувались освітніми установами та закладами.

1.9. Робота з недопущення використання символів тоталітарних режимів в Україні

Упродовж звітнього року Інститут продовжував надавати роз'яснення, рекомендації та методичний супровід щодо перейменування об'єктів топоніміки та демонтажу пам'ятників, пам'ятних знаків на виконання ЗУ «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

Проведено моніторинг дотримання вимог чинного законодавства про заборону використання символіки комуністичного тоталітарного режиму 30 органів місцевого самоврядування, 5 юридичних осіб. За підсумками моніторингу направлено 9 органам місцевого самоврядування, 4 юридичним особам рекомендації щодо необхідності перейменування об'єктів топоніміки, демонтажу пам'ятників, пам'ятних знаків, що містять символіку комуністичного тоталітарного режиму.

Загалом впродовж року Інститутом було направлено понад 200 листів щодо неналежного виконання окремими місцевими радами вимог чинного законодавства та з рекомендаціями щодо усунення символіки комуністичного тоталітарного режиму, а також листів до підприємств, організацій щодо виконання законодавства.

Надано рекомендації командуванню Десантно-штурмових військ ЗСУ щодо демонтажу окремих пам'ятників, пам'ятних знаків, розміщених на території військових частин ДШВ ЗСУ; Міністерству юстиції України, Міністерству економічного розвитку та торгівлі) щодо надання роз'яснень з приводу реалізації Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

Здійснювалася співпраця з правоохоронними органами щодо недопущення використання символіки тоталітарних режимів у публічному просторі. Зокрема, підготовлено інформацію на звернення Департаменту кіберполіції Національної поліції України щодо надання інформації про наявність символіки тоталітарних режимів на предметах одягу та сувенірній продукції. Направлено 6 звернень до Національної поліції України щодо недотримання вимог Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» окремими органами місцевого самоврядування.

З метою популяризації теми подолання наслідків тоталітарного режиму, розроблено і розміщено на сайті Інституту тест «Який ти декоунізатор?».

1.10. Забезпечення практичної реалізації державної процедури відновлення прав осіб, які були репресовані комуністичним тоталітарним режимом

Згідно вимог Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» опрацьовано пропозиції від органів влади, а також громадських та наукових організацій та затверджено Персональний склад Національної комісії з реабілітації.

На першому засіданні Національної комісії з реабілітації 18.07.2019 р. члени комісії обрали її головою Романа Подкура, заступником – Андрія Когута, секретарем комісії – Володимира Бірчака.

У звітному році проведено 6 засідань Національної комісії. Розглянуто 242 обґрунтованих пропозиції, які надійшли від регіональних комісій з реабілітації.

Прийнято рішень по суті (визнання реабілітованими, потерпілими від репресій, відмовлено у визнанні) – по 88 особам. Направлено листів заявникам із роз'ясненнями про те, що особа вже реабілітована і не потребує повторної або додаткової реабілітації, – 63.

Відкладено на доопрацювання обґрунтованих пропозицій у зв'язку з відсутністю необхідних документів із одночасним зверненням до заявників та/або до архівних установ – 80.

Представників Інституту подано до 23 регіональних комісій з реабілітації. Створені і розпочали роботу 22 регіональні комісії. Відбувались постійні консультації

та надавались рекомендації щодо створення комісій в областях, а також щодо норм закону із Міністерством соціальної політики, Службою у справах ветеранів, комітетами ВРУ та місцевими адміністраціями.

22.03.2019 в приміщенні Закарпатської ОДА проведено семінар із метою надання рекомендацій та роз'яснень членам Закарпатської регіональної комісії.

26.09.2019 в приміщенні Львівської ОДА проведено семінар та надані роз'яснення членам Львівської регіональної комісії з реабілітації та співробітникам державної адміністрації.

07.12.2019 у м. Києві проведено семінар для членів регіональних комісій з реабілітації, представників Українського інституту національної пам'яті в регіональних комісіях з реабілітації, працівників обласних державних адміністрацій, відповідальних за забезпечення роботи регіональних комісій з реабілітації. У семінарі взяли участь 38 осіб з різних регіонів України.

1.11. Робота щодо обліку місць пам'яті та пошуку місць поховань жертв Голодомору 1932-1933 років, масового голоду 1921-1923, 1946-1947 років, політичних репресій, воєн; учасників національно-визвольної боротьби за незалежність України у ХХ столітті

З метою виявлення необлікованих поховань жертв Голодомору 1932-1933 років, масового голоду 1921-1923, 1946-1947 років та політичних репресій, воєн, борців за незалежність України у ХХ столітті проведено опрацювання історичних матеріалів щодо 12 локацій у 6 областях. За його результатами було визначено 6 локацій для проведення пошукових робіт у 2019 році.

За звітний період організовано роботи щодо проведення пошуку місць поховань борців за незалежність України у ХХ столітті, жертв політичних репресій та жертв Голодомору 1932-1933 років:

1. с. Майдан, Дубенський р-н., Рівненська область. Ймовірна братська могила вояків УПА. Пошукові роботи не дали позитивного результату.

2. с. Соснівка, Дубенський р-н., Рівненська область. Ймовірна братська могила вояків УПА. За результатами проведених пошукових робіт було локалізовано братську могилу з останками 8 вояків УПА. Урочисте перепоховання відбулось 25.10.19 в урочищі Гурби Здолбунівського району Рівненської області. Останки воїнів були розміщені в крипти Меморіалу «Герої Гурбенської битви». Вшанувати героїв до місця перепоховання приїхали представники Українського інституту національної пам'яті, комунального підприємства Львівської обласної ради «Доля», представники органів влади, військовослужбовці, духовенство ПЦУ та громадськість Рівненщини. Загалом в урочистій церемонії взяли участь близько 250-300 осіб. Подія була висвітлена на телеканалах TV Rivne-1, UA: Рівне, 5 канал.

3. с. Буглів, Лановецький р-н., Тернопільська область. Ймовірна братська могила вояків Армії УНР. Пошукові роботи не дали позитивного результату.

4. с. Праві Саги, Олешківський р-н, Херсонська обл. Віднайдено і локалізоване місце поховання (кладовище) жертв Голодомору. У зв'язку із крихкістю віднаних останків ексгумаційні роботи не проводилися. Інститутом запропоновано Херсонській обласній державній адміністрації вжити заходів щодо встановлення огорожі по периметру нововиявленого кладовища, та спорудження збірного пам'ятного знаку для належного вшанування жертв Голодомору 1932-1933 років неподалік села Праві Саги Олешківського району Херсонської області, а також щодо включення зазначеного кладовища до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

5. м. Золотоноша, Черкаська обл. Ймовірна братська могила жертв політичних репресій. Пошукові роботи не дали позитивного результату.

Окрім того, Інститут організував роботу з ексгумації останків вояків УПА на раніше виявленій локації у с. Іванчі Володимирецького р-ну Рівненської області. За результатами проведених робіт було ексгумовано 14 останків вояків УПА.

Інститут продовжує узагальнення інформації про загиблих в ході проведення АТО/ООС захисників України. Узагальнено дані про 4315 загиблих (померлих) військовослужбовців.

Також триває облік секторів військових поховань на кладовищах в населених пунктах України. Станом на кінець грудня 2019 року в Україні було створено 523 секторів військових поховань, на яких поховано 1 636 загиблих (померлих) осіб, які брали участь у захисті України під час проведення антитерористичної операції.

Продовжується робота щодо збереження місць пам'яті Українського народу поза межами України. Станом на кінець року до переліку поховань українців за кордоном, який формує Інститут, внесені відомості про 527 поховань (як осібних, так і збірних), які розміщені на території 35 держав. Зокрема, повністю опрацьовано всі джерела про поховання української еміграції на території Чеської Республіки, верифікацію зібраної інформації здійснено з представниками української громади в Чехії та українським духовенством. Триває робота з обліку пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених діячам і подіям, що пов'язані з історією України та/або українського народу і були встановлені (відновлені) на території Польщі після 1990 р. Обліковано 93 пам'ятники та пам'ятних знаки, зокрема і на місцях поховань, присвячені воякам Армії Української Народної Республіки, Української Галицької Армії, Української Повстанської Армії та цивільним українцям, які стали жертвами війн та політичних репресій.

Облік пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених діячам і подіям, що пов'язані з історією іноземних держав. У звітному році продовжувався облік пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених діячам і подіям, що пов'язані з історією Польщі та/або польського народу та були встановлені (відновлені) після 1990 р. Станом на кінець грудня обліковано 231 об'єкт. Також протягом року здійснювався облік пам'ятників та

пам'ятних знаків, присвячених діячам і подіям, що пов'язані з історією Угорщини та/або угорського народу та були встановлені (відновлені) після 1990 р. Станом на кінець грудня 2019 р. обліковано 121 об'єкт.

1.12. Співпраця з музеями у сфері відновлення і збереження національної пам'яті

У звітному році Інститут співпрацював із музейними установами у межах комплексної навчально-прикладної програми для обласних краєзнавчих музеїв «Музей – місце пам'яті», метою якої є розкриття потенціалу музеїв як майданчиків усвідомлення національної ідентичності, осмислення «уроків історії» та вироблення критичного мислення. У фокусі програми: осмислення місії музею перед викликами сьогодення, розробка концепції експозиції на історичну тему, робота із травматичним минулим, нові підходи до побудови нарративу музейними засобами, формати музейних заходів для залучення відвідувачів до аналізу минулого, формування критичного мислення, креативних підходів, суспільної взаємодії, громадянської активності.

Програма включала 3 складові: 2-денний навчальний семінар для музейних працівників обласних краєзнавчих музеїв України (до 25 осіб); освітні поїздки до музеїв Польщі з метою набуття досвіду з розробки концепцій сучасних історичних експозицій та проведення освітніх заходів (25 осіб); створення та презентація експозиції на тему складної пам'яті.

Серію семінарів для музейних працівників обласних краєзнавчих музеїв України на базі сучасних музеїв Польщі підтримав Фонд «Лідери змін» (Fundacja Liderzy Przemian). 19 квітня 2019 року між Фондом та Інститутом було укладено договір про співпрацю, завдяки чому відбулися 2 серії виїзних семінарів у Республіці Польща. Українські музейники – учасники програми відвідали 10 музейних установ Польщі: Музей історії польських євреїв Polin, Музей Варшавського повстання, Європейський центр Солідарності, Музей міста Гдиня, Музей еміграції, Сілезький Центр Свободи й Солідарності, Центр документації депортації мешканців Верхньої Сілезії до СРСР в 1945 р. в Радзьонкові, Музей сілезьських повстань, Музей Глівіцької радіостанції, Дім пам'яті євреїв Верхньої Сілезії. Вони взяли участь у 22-х зустрічах із польськими музейниками-практиками, потенційними партнерами для спільних міжнародних проєктів. А також відвідали місце поховання воїнів Української Народної Республіки на православному цвинтарі Варшава-Воля. Навчальні поїздки в рамках програми відбулися 9-16 червня та 1-7 грудня 2019 року. Всього в них взяли участь близько 30 керівників та співробітників краєзнавчих музеїв з усіх регіонів України.

Зініційовано проведення учасниками освітніх поїздок до Польщі семінарів для співробітників обласних та районних музеїв відповідних областей, зокрема Харківської, Запорізької, Луганської, Донецької, м. Острога, Новгород-Сіверського, Чигирини та інших.

4-5 жовтня 2019 року проведено Всеукраїнський семінар «Історична пам'ять і музеї: нові виклики та підходи» на базі виставкового проєкту «Battle of memory: міфи та реалії радянської доби» у Національному центрі культури «Музей Івана Гончара». У заході взяли участь 24 представники обласних краєзнавчих та інших регіональних музеїв, 12 музейників із Києва, 9 спікерів. Програма семінару включала також виступи міжнародних спікерів: Елейн Гуріан – музейний експерт, лектор і тренер, викладач музеології у США, Швеції, Аргентині, Великобританії, Італії; Лінда Норріс (США) – музейний експерт, тренер, стипендіат Програми академічних обмінів імені Фулбрайта, викладач курсу «Навчання у музеях» (Національний університет «Києво-Могилянська академія»), автор семінарів і воркшопів; Мирослав Скурка – директор міжнародної програми «Study Tours to Poland».

Протягом березня – жовтня 2019 року тривала робота над втіленням партнерського виставкового проєкту «Battle of memory: міфи та реалії радянської доби» разом із Музеєм міста Кам'янське за підтримки Українського культурного фонду. Завдання проєкту полягало в тому, щоб у доступній та переконливій формі донести до українців, особливо молодого покоління, трагізм існування «маленької» людини в тоталітарній державі, спростувати ностальгічні настрої за тією епохою, що несуть у собі нову небезпеку маніпуляцій історичною правдою, та спонукати до осмислення причинно-наслідкових механізмів зародження тоталітаризму. Побудована на контрасті між декларованими радянською владою цінностями та повсякденним життям радянських людей виставка давала відвідувачам усвідомлення природи комуністичного тоталітарного режиму, а також стала корисною для музейників в альтернативному показі радянських колекцій в музейних експозиціях.

7 та 8 жовтня спільно з Національним меморіальним комплексом Героїв Небесної Сотні – Музеєм Революції Гідності організовано публічні лекції музейних експертів Елейн Гуріан «Музей і національне зцілення: знаряддя діалогу» та Лінди Норріс «Від пам'яті до дії: побудова громадянського суспільства через розуміння минулого».

Також Інститут надав консультації та методичну допомогу у питаннях відновлення і збереження національної пам'яті різними музейними установами.

Підписав Меморандуми про співпрацю з Національним музеєм історії України у Другій світовій війні, Донецьким краєзнавчим музеєм, Дніпропетровським національним історичним музеєм ім. Д.І. Яворницького.

Інститут був представлений у робочій групі з узгодження архітектурно-планувальних рішень Будинку вчителя, зокрема збереження та розвитку експозиції Музею Української революції 1917-1921 років, відновлення кабінетів голови Української Центральної Ради Михайла Грушевського та першого очільника уряду УНР Володимира Винниченка. З ініціативи Інституту відбулося 3 робочі зустрічі для напрацювання оптимального рішення щодо розміщення Музею Української революції 1917-1921 років, відновлення у меморіальній зоні кабінетів Михайла Грушевського та Володимира Винниченка із замовником, генеральним проєктувальником, дирекцією

Національного музею історії України. Шляхом тривалих перемовин вдалося знайти оптимальний варіант розташування музею у лівому крилі другого поверху зі збільшенням площі до 254 метрів квадратних. 8 лютого 2019 року відбулося третє засідання робочої групи, на якому було прийняте проєктне рішення щодо розташування музею.

Налагоджено співпрацю з Музеєм спротиву Українського Донбасу окупаційним режимом у Дружківці, надано для експонування макети виставок та інформаційні матеріали.

Надано низку консультацій Музею становлення української нації щодо текстів аудіогідів на теми Української революції 1917-1921 років, Другої світової війни та Української повстанської армії, розробки освітніх програм.

Налагоджено діалог для подальшої співпраці з Державним історико-культурним заповідником «Поле Полтавської битви».

Організовано експонування банерної виставки «Вертаємо своє! До 5-ї річниці звільнення міст Сходу України» в Донецькому краєзнавчому музеї.

1.13. Зібрання усних свідчень

Для забезпечення упорядкування та зберігання зібраних усних свідчень на базі наявної системної програми сектором обліку та збереження усних джерел підготовлено договір про конвертацію записів, скопійовано записи для конвертації, підготовлено концепцію та технічне завдання для розробки веб-сторінки на основі системної програми для упорядкування усних свідчень.

Інститутом здійснено моніторинг інформації щодо записів усних свідчень державними, комунальними органами чи установами, громадськими організаціями чи фізичними особами. На основі інформації про виявлених записів проводяться перемовини щодо приймання копій записів усних свідчень на зберігання до Інституту та їхнього обліку. Так, у 2019 році ГО «Центр дослідження визвольного руху» передано 90 інтерв'ю учасників Української повстанської армії.

Проведено захід із забезпечення фіксації усних свідчень про український визвольний рух (УПА, шістдесятники, дисиденти, політв'язні, борці за незалежність України). Визначено категорії опитуваних (члени УПА, шістдесятники, дисиденти, політв'язні, борці за незалежність України) та регіони для проведення записів. За основу взято біографічне інтерв'ю з додаванням варіативних тематичних блоків (відповідно до категорії опитуваних). У межах заходу записано 39 інтерв'ю, передано на зберігання до Інституту.

Здійснено організацію і проведення 2-х засідань усноісторичного клубу: у м. Запоріжжя, на базі Запорізького національного університету (20-21 червня); у м. Чернівці, на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

(28-29 вересня). В обох засіданнях взяли участь по 23 особи. Метою засідань визначено обмін досвідом із популяризації матеріалів усної історії. До участі у заході було запрошено науковців, вчителів, архівістів, журналістів, громадських активістів, фахівців різних галузей, які мають досвід роботи з усноісторичними джерелами. Відповідно до поданих заявок програма засідання у м. Запоріжжя була побудована за такими панелями: усноісторичні проєкти: український досвід; архіви усної історії: ступінь відкритості; усна історія в музейному та освітньому просторах; усна історія: вихід з академічного простору; у м. Чернівці – усна історія «незакінченого» минулого, усна історія в музейному та освітньому просторах, документальні фільми на основі усних спогадів.

У межах проєкту «Усна історія АТО» проведено запис спогадів учасників АТО – 35 військових капеланів та 3 військовослужбовців, проведено облік та упорядкування записаних спогадів та транскрибовано 50 годин записів. На основі здійснених записів підготовлено до друку та видрукувано збірник спогадів учасників АТО – військових капеланів. 5 грудня проведено презентацію книги «Капелани. На службі Богу й Україні» в приміщенні Київської православної богословської академії, в якій взяли участь близько 250 осіб.

1.14. Інформаційна робота

Український інститут національної пам'яті постійно розробляє та поширює інформаційні й методичні матеріали для засобів масової інформації щодо важливих сторінок української історії з метою популяризації історії України ХХ століття та захисту інформаційного простору від пропаганди та історичних міфів. У звітному році було підготовлено та поширено ЗМІ 165 таких матеріалів, у тому числі: 64 пресанонси, 61 постреліз, 7 інформаційних повідомлень та 33 новини.

Інститут продовжив практику проведення інформаційних кампаній у формі поширення інтернет-банерів з цитатами відомих людей. Зокрема, у звітному році було проведено дві кампанії до 86-х роковин Голодомору (із цитатами людей, які пережили Голодомор і були свідками трагедії, та висловлюваннями наших сучасників, які вважаються моральними авторитетами). Також були проведені інформаційні кампанії до 140-річчя від дня народження Симона Петлюри, до 100-річчя Чортківської офензиви, поширена серія інтернет-банерів «1000 років українському війську» та «1000 років українській державності».

Співробітники Інституту упродовж звітнього року брали участь у теле- та радіопередачах, дали понад 1 500 інтерв'ю та коментарів центральним та регіональним ЗМІ. Співпраця з регіональними ЗМІ активізувалася завдяки початку роботи чотирьох міжрегіональних територіальних представництв Інституту з центрами в Дніпрі, Вінниці, Харкові та Одесі.

Продовжується співпраця з провідними ЗМІ у форматі спецпроектів. Зокрема, на сайті Gordon.UA у 2019 році вийшла серія матеріалів про українців – в'язнів нацистських концтаборів, створена на базі виставки «Тріумф людини: мешканці України, що пройшли нацистські концтабори». Інший спецпроект спільно із сайтом zbruc.eu презентував матеріали виставки «Україна та Польща – 100 років сусідства». Матеріали наукових співробітників Інституту публікувалися на сайтах «ТСН», «Історична правда», «Український тиждень», «Бі-бі-сі Україна», у журналі «Країна» тощо.

Важливим інформаційним ресурсом Інституту є офіційний веб-сайт. У лютому 2019 було запущено новий офіційний веб-сайт <https://uinp.gov.ua/>.

Упродовж січня-грудня 2019 року на сайті було оприлюднено 545 повідомлень та статей. У середньому на сайті щодня публікується 1-2 нових матеріали. За звітний рік сайт відвідало 263 600 користувачів. Кількість переглянутих сторінок 620 941.

Також Інститутом розробив і веде додаткові тематичні проекти:

- «Українська революція 1917-1921 років» – веб-сторінка, яка є продовженням інформаційної кампанії та на якій зібрані основні відомості про етапи революції, видатних діячів, тогочасні фото, документи, спецпроекти медійних партнерів та проекти Українського інституту національної пам'яті;
- «Українська Друга світова» – веб-сторінка про український вимір Другої світової;
- «85-ті роковини Голодомору» – веб-сторінка, де зберігається інформація про заходи в Україні та інших країнах світу з вшанування пам'яті жертв Голодомору.

Також було запущено нову веб-сторінку «Бабин Яр».

Інформаційна робота в соціальних мережах

Офіційна сторінка Інституту в соціальній мережі «Фейсбук» була створена 24 червня 2014 року. Сторінка оновлюється щодня. У 2019 році на сторінці було оприлюднено 1618 дописів та організовано 64 події. Кількість уподобань сторінки на кінець року зросла на 22 307 та досягла до 68 061 підписників.

Також Інститут веде сторінку у соціальній мережі «Твіттер». Кількість переглядів сторінки за 2019 рік становила 2 372 800. Сторінка оновлюється щодня. Кількість уподобань сторінки зросла до 4 714 читачів у 2019 році.

У 2019 році активно розвивався YouTube-канал Ukrainian Institute of National Remembrance. За рік на каналі було опубліковано 37 відеороликів, що посприяло підвищенню інтересу до каналу і привело до активного зростання аудиторії. За 2019 рік кількість підписників на каналі зросла з 2 157 осіб до 19271 (на 17 114 осіб). Найбільший інтерес викликали ролики із циклу «Істфакт» та ролики до роковин Голодомору. Кількість переглядів роликів за рік сягнула 623 667 (тривалість перегляду – 23 513,1

годин). Загальна кількість переглядів каналу від початку його існування склала 1 665 334.

1.15. Видавничі проєкти

У звітному році Інститут видав **17** книг, брошур та інших інформаційно-просвітницьких матеріалів загальним тиражем понад 28 500 примірників. Окрім цього, створені електронні версії видань у форматах ePub 2.0; pdf; mobi. Електронні видання є у вільному доступі на офіційному веб-сайті Інституту та на платформах GooglePlay.Books, GoogleBooks, Issuu, «Букленд», «Якабу», «Букстерз».

Серед видань Інституту:

- збірник документів «Чорнобильське досє КГБ. Суспільні настрої. ЧАЕС у поставарійний період», підготовлений спільно з ГДА СБУ та Інститутом історії України НАНУ. Наклад – 718 примірників. Збірник був презентований у квітні звітного року в Києві.
- дослідження Ірини Реви про Голодомор «По той бік себе: соціально-психологічні та культурні наслідки Голодомору і сталінських репресій». Наклад – 1000 примірників. Книгу презентовано у листопаді – грудні в Києві, Чернігові, Луцьку, Вінниці, Дніпрі, Одесі та Харкові.
- спогади про Голодомор Анастасії Лисивець «Скажи про щасливе життя...». Наклад – 1000 примірників. Книгу презентовано у листопаді – грудні в Києві, Чернігові, Луцьку, Вінниці, Дніпрі, Одесі та Харкові.
- книга про українців-в'язнів нацистських і радянських концтаборів «Тріумф людини» накладом 2 000 примірників.
- книга «Андрій Лівицький. Листування (1991 – 1953 роки)» накладом 1000 примірників. Книгу презентовано у Вінниці, Харкові та Полтаві.
- збірник спогадів учасників АТО – військових капеланів «Капелани. На службі Богу й Україні». Книга накладом у 2000 примірників включає спогади 23-х священнослужителів різних конфесій. Проведено презентації у Києві та Луцьку.
- наступний випуск спогадів у серії «Усна історія російсько-української війни (2014 – 2019 роки)». Наклад – 1000 примірників.
- настінний календар на 2020 рік «Українські жінки ХХ століття», мета якого – популяризувати постаті жінок, які у різний спосіб вплинули на становлення та розвиток української держави, її культуру, освіту й науку у 19-20 століттях. Наклад – 2500 примірників. Календар презентували в Одесі, Вінниці, Дніпрі та Чернігові.
- каталог проєктів Інституту «Пам'ять онлайн. Цікаво. Доступно. Достовірно» накладом 2 000 примірників. Каталог містить інформацію про усі видання та проєкти Інституту за попередні п'ять років. Через сканування QR-коду читачі мають можливість вільно завантажити їхні електронні версії.

- брошура «2014: Початок російсько-української війни» накладом 6000 примірників. Брошура створена на основі інформаційних матеріалів Інституту «До 5-річчя від початку збройної агресії Російської Федерації проти України». Видання було презентоване в рамках заходів Інституту у День захисника України.

Також було видано низку брошур на основі виставкових проєктів Інституту, зокрема:

- «100 років сусідства. Україна і Польща» накладом 1000 примірників;
- «Наша земля проголошує – вона була, є і хоче бути УКРАЇНСЬКОЮ» накладом 1000 примірників;
- «Фактор свободи» накладом 2000 примірників.

Крім того, надруковано додаткові тиражі деяких видань Інституту попередніх років, зокрема науково-популярного видання присвяченого 100-річчю Української революції 1917-1921 років (2000 примірників), брошури «УПА – відповідь нескореного народу» (2000 примірників) та інформаційно-просвітницьких матеріалів – настільні дитячі гри: «УПА – відповідь нескореного народу» (1000 примірників) та «Українська революція 1917-1921» (300 примірників).

У звітному році низку книг підготовлено до друку та створено їхні електронні версії. Зокрема, спільно з ГДА СБУ створено електронне видання «Анотований довідник антирадянського руху опору: структура, керівний та допоміжний склад підпілля ОУН і УПА (1940–1954 рр.) в Чернівецькій та Закарпатській областях». Підготовлено до друку книги «УПА та ВІН у боротьбі з тоталітаризмом. 1945–1947. Документи, спогади», «В'язні з України в концтаборі Маутгаузен: історія та пам'ять», а також брошуру «Українське військо. 1917-1921».

У звітному році вперше видання Інституту за підтримки Українського інституту книги були представлені на Лондонському (березень), Празькому (травень) та Франкфуртському (жовтень) книжкових ярмарках.

1.16. Координація діяльності Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності

Протягом звітного року Інститут забезпечував розвиток, спрямування та координацію роботи Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності. Було надано методичну та консультаційну допомогу, опрацьовано документи щодо затвердження змін до організаційної структури, штатного розпису, оренди приміщень, передачі об'єктів комунальної власності у державну, а також відряджень, відпусток та премій керівництву музею.

Підготовлено щоквартальне інформування Адміністрації Президента та Кабінету Міністрів України на виконання доручення Кабінету Міністрів України від 23.02.2017 №36413/27/1-16 згідно з п.2 Указу Президента України «Про відзначення у 2016 році

Дня Гідності та Свободи» від 06.10.2016. №436/2016 щодо приміщення, земельних ділянок та фінансування Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності у IV кварталі 2018 року, I кварталі 2019 року.

Проведено процедуру погодження постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1764 та постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2014 р. № 117», затверджену КМУ 21.08.2019 за номером №796, що продовжує фінансування будівництва Меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні на 36 місяців.

Підготовлено узагальнену інформацію про стан виконання плану заходів, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 року №574-р «Про затвердження плану заходів із вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні на період до 2020 року» на основі наданої інформації від центральних органів виконавчої влади, обласних та Київської міської державних адміністрацій.

Інститут став партнером у проведенні міждисциплінарного наукового форуму «Революція Гідності: на шляху до історії».

Відповідно до «Інструкції з організації обліку музейних предметів» (наказ Мінкультури України від 21.07.2016 р. №580) опрацьовано 5 запитів на міжмузейне передавання експонатів з метою виставкового експонування та на тимчасове зберігання до Національного науково-дослідного реставраційного центру України з метою дослідження, консервації, реставрації, підготовлено проекти наказів та супровідних листів.

Надано низку відповідей на депутатські запити, звернення, листи ЦОВВ, громадські запити, звернення з приводу будівництва Меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні.

Здійснено документальний супровід організаційно-адміністративних погоджень, листів, наказів у межах підпорядкування Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності щодо штатного розпису, відпусток, призначень, оренди тощо.

1.17. Координація діяльності Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті

Упродовж звітнього року забезпечено розвиток, спрямування та координацію роботи Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті.

Наказом Міністерства культури України та Міністерства юстиції України від 07 лютого 2019 року № 91/372/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 лютого 2019 р. за № 181/33152, «Про затвердження Положення про галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті» затверджено

Положення про галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті.

У звітному році Архів отримав приміщення. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 червня 2019 року № 427-р «Про передачу нежитлових приміщень у м. Києві до сфери управління Українського інституту національної пам'яті» нежитлові приміщення у будівлі (корпус № 5) загальною площею 11 109,9 метра квадратних по вул. Пухівській, 7 у м. Києві передані до сфери управління Українського інституту національної пам'яті.

1.18. Міжнародна співпраця

Інститут продовжує розширювати зв'язки з партнерами за межами держави для врахування європейського досвіду з формування та реалізації державної політики у сфері національної пам'яті, а також з метою поширення інформації про українське минуле та популяризацію України у світі.

Від 2014 року Український інститут національної пам'яті є членом Європейської платформи пам'яті та сумління, що об'єднує урядові та громадські інституції європейських країн, що працюють у сфері подолання спадщини тоталітаризму. Наразі до мережі входить понад 50 організацій із 13-ти країн Європейського Союзу, Молдови, України, Ісландії, Албанії, США, Канади. У 2019 році відбулася 9-та річна зустріч Ради членів Платформи європейської пам'яті та сумління та проходила 3-6 листопада у м. Тирана, Албанія. Участь у зустрічі від Інституту взяв начальник відділу правового забезпечення Сергій Рябенко.

З 2016 року Аліна Шпак, Перший заступник Голови Українського Інституту національної пам'яті, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 960-р представляє Україну в Опікунській раді Німецького федерального фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє», її включено до Стратегічної групи фонду, створеної з метою підготовки пропозицій до стратегії подальшої діяльності Фонду. Аліна Шпак взяла участь у засіданні стратегічної групи 11-12 квітня 2019 року у місті Берлін, Федеративна Республіка Німеччина. Також у звітному році А. Шпак взяла участь у засіданні Опікунської ради Німецького федерального фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» 18-20 червня 2019 року у місті Гданськ, Республіка Польща.

25 квітня 2019 року у Києві відбулася зустріч під головуванням Віцепрем'єр-міністра України Павла Розенка, за участю члена правління Естонського інституту історичної пам'яті Меєліса Маріпуу, Голови Українського інституту національної пам'яті Володимира В'ятровича та першого заступника Голови Українського інституту національної пам'яті Аліни Шпак, за результатами якої було досягнуто попередніх домовленостей щодо участі України у створенні Міжнародного Музею жертв комунізму у Таллінні, Естонська Республіка. Очікується, що Музей жертв комунізму

стане міжнародною інституцією, котра сконцентрується на вивченні злочинів тоталітарних режимів.

Впродовж року співробітники Інституту взяли участь у низці міжнародних конференцій в країнах Європи. Зокрема, на запрошення Президента міста Люблін Кшиштофа Жука Перший заступник Голови Українського інституту національної пам'яті Аліна Шпак взяла участь у VIII Конгресі ініціатив Східної Європи, який проходив з 22 по 24 вересня 2019 року у місті Люблін, Республіка Польща.

На запрошення ГО «Українсько-словацька ініціатива» 26-28 березня 2019 року головний спеціаліст відділу правового забезпечення Роман Кулик взяв участь у конференції «Україна. Довгий шлях до свободи. Протистояння».

На запрошення Посла України в Чеській Республіці Перебийноса Є.П. заступник Голови Українського інституту національної пам'яті 4 червня 2019 року Тиліщак В.С. брав участь у міжнародній конференції, присвяченій Голодомору 1932-1933 років в Україні (м. Прага, Чеська Республіка. Конференція відбувалася у Сенаті Парламенту Чеської Республіки під патронатом заступниці Голови Сенату Парламенту Чеської Республіки Мілуше Горської.

4-7 грудня 2019 року головний спеціаліст відділу аналізу тоталітарних режимів Управління наукового забезпечення політики національної пам'яті Віталій Бака взяв участь в воркшопі «Утворення кордонів сучасної України», який відбувся у коледжі Нова Європа Інституту перспективних досліджень м. Бухарест.

Начальник Управління популяризаційно-просвітницької роботи Олена Халімон на запрошення «Музею берлінської стіни в чек-поінті «Чарлі» 20 травня 2019 року в м. Берлін (ФРН) презентувала книгу «Люди «сірої зони»: свідки російської анексії Криму».

Крім того, Українським інститутом національної пам'яті спільно з Фондом «Лідери змін» (Fundacja Liderzy Przemian) було проведено серію семінарів для музейних працівників обласних та інших краєзнавчих музеїв України в музейних установах Республіки Польща.

II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Таким чином, у звітному році Інститут провів значну роботу, спрямовану на реалізацію визначених завдань та пріоритетів у сфері відновлення і збереження національної пам'яті.

Продовжено діяльність спрямовану на вшанування подій та учасників Української революції 1917-1921 років. Серед найбільш вагомих заходів – створення серії відеороликів «ІстФакт» про події та постаті Української революції, організація в усіх регіонах України тематичних виставок, у яких вшановувались події і постаті революції, відзначення 100-річчя Акту злуки та Першого зимового походу.

У звітному році Інститут забезпечив проведення на гідному рівні заходів у зв'язку з 75-ми роковинами депортації українського населення з території Польщі, а також державних заходів до Дня пам'яті жертв політичних репресій та Дня пам'яті жертв голодоморів.

Інститутом розпочато роботу щодо організації суспільного діалогу, спрямованого на переосмислення російської імперської спадщини.

У звітному році Інститут продовжував роботу з популяризації історії України, її видатних особистостей та подолання історичних міфів. Значна увага була приділена створенню відеопроductів з популяризації подій і постатей української історії для поширення передусім в соціальних мережах.

Продовжував Інститут роботу зі створення фотодокументальних інформаційно-просвітницьких стендів (виставок). Упродовж звітного року Інститутом створено 9 комплектів стендів, у тому числі шість вуличних.

Важливою складовою популяризаційної роботи є організація та/чи підтримка проведення публічних громадських заходів. Зокрема впродовж року Інститутом проведено понад 70 публічних заходів, серед яких історичні фестивалі, громадські форуми, презентації, зустрічі та інші заходи, спрямовані на популяризацію історії України та привернення уваги громадськості до проблем відновлення і збереження національної пам'яті. Зокрема, Інститут продовжив проведення історичних фестивалів «Історія.UA» в регіонах України. У звітному році проведено фестивалі в Ужгороді та Северодонецьку.

Іншим важливим напрямом популяризаційної роботи є співпраця зі ЗМІ та активна присутність в інформаційному просторі. Інститутом у звітному році поширено для медіа 165 інформаційних матеріалів, а співробітники дали понад 1 500 інтерв'ю та коментарів.

Упродовж січня-грудня 2019 року на сайті Інституту було оприлюднено 545 повідомлень та статей з питань відновлення і збереження національної пам'яті.

У звітному році Інститут продовжував налагоджувати тісні партнерські стосунки із науковими установами, вищими навчальними закладами та громадськими ініціативами щодо всебічного вивчення історії українського державотворення, етапів боротьби за відновлення державності. Завдяки цій співпраці Інститутом організовано та/чи підтримано проведення 17 наукових конференцій, круглих столів, семінарів, публічних дискусій з обговорення актуальних проблем українського минулого, проблем формування та реалізації політики національної пам'яті.

Плідною була співпраця Інституту із Міністерством освіти й науки щодо удосконалення викладання історії в навчальних закладах та організації національно-патріотичного виховання молоді, а також із Міністерством інформаційної політики щодо створення і поширення інформаційних матеріалів та соціальної реклами з питань відновлення і збереження національної пам'яті.

У звітному році Інститут розпочав створення територіальних органів. Розпочали роботу міжрегіональні територіальні відділи Інституту, що дало змогу активізувати й значно посилити діяльність з реалізації політики у сфері відновлення і збереження національної пам'яті в регіонах.

Загалом у звітному році Інститутом реалізовано 90% пунктів Плану роботи на 2019 рік.

Окремі показники діяльності Українського інституту національної пам'яті у 2017-2019 роках

Зміст роботи	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Розроблено проекти нормативно-правових актів	13	9	3+1
Організовано та/чи підтримано проведення наукових конференцій, круглих столів та семінарів з обговорення актуальних проблем українського минулого, проблем формування та реалізації політики національної пам'яті	14	20	17
Проведено публічні заходи з популяризації історії України та збереження національної пам'яті	Понад 50	Понад 70	Понад 70

(фестивалі, громадські форуми, академії, вечори, зустрічі, презентації, пресконференції)			
Проведено пошукові роботи з метою встановлення місць поховань жертв Голодомору, політичних репресій, воєн, борців за незалежність України у ХХ столітті	2	4	6
Створено комплекти інформаційно-просвітницьких стендів	7	11	9
<i>у тому числі вуличних</i>	3	3	6
Передано обласним державним адміністраціям для експонування комплектів інформаційно-просвітницьких стендів	2	3	4
Видано книг, брошур, інших інформаційно-просвітницьких матеріалів	6	22	17
Загальний тираж видань	24300	40850	28518
Створено відеопродуктів	9	10	26
На сайті Інституту розміщено повідомлень та статей	944	950	545
Сайт відвідало користувачів	352000	52607	263 600
Співробітниками Інституту надано інтерв'ю та коментарів засобам масової інформації	Понад 500	Понад 1000	Понад 1500
Підписники сторінки Інституту в мережі «Фейсбук»	35664	45754	68 061
Читачі сторінки Інституту в мережі «Твіттер»	2351	3312	4714

Підписники YouTube-каналу Ukrainian Institute of National Remembrance	1355	2157	19271
Надійшло вхідних документів, у тому числі:	4006	4193	4497
<i>запитів на публічну інформацію</i>	163	162	236
<i>звернень громадян</i>	540	582	730
Підготовлено вихідних документів	2063	2525	2626

ІІІ. ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Український інститут національної пам'яті отримує фінансування з державного бюджету за двома бюджетними програмами:

- за КПКВК 1809010 «Керівництво та управління у сфері відновлення та збереження національної пам'яті» затверджено асигнувань в сумі 20 618,2 тис. грн, касові видатки склали 20 618,2 тис. грн;

- за КПКВК 1809020 «Заходи з реалізації державної у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, забезпечення діяльності Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції гідності та Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті» затверджено асигнувань в сумі 95 425,0 тис. грн, касові видатки склали 43 353,9 тис. грн, з них:

- на заходи, проведені Інститутом, використано 9 611,9 тис. грн із 10 045,6 тис. грн затверджених; профінансовано 71 захід;

- на забезпечення діяльності архіву використано 8 945,6 тис. грн із 56 173,7 тис. грн затверджених, що зумовлено тим, що проведення ремонту затрималось у зв'язку з тривалою процедурою передачі приміщення архіву;

- на забезпечення діяльності музею використано 24 796,4 тис. грн із 29 205,7 тис. грн затверджених.

IV. ОРГАНІЗАЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

Гранична чисельність працівників Інституту затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2014 «Деякі питання затвердження граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів» в кількості 97 одиниць, з них 94 штатних одиниць – посади державних службовців. В Інституті до категорії «А» віднесено 3 посади (посада Голови та двох заступників). До категорії «Б» віднесено 26 посад керівників структурних підрозділів та їхніх заступників. До категорії «В» – посади головних спеціалістів в кількості 63 штатних одиниць. Діяльність Інституту забезпечують керівництво та 8 самостійних структурних підрозділів: 4 управління (наукового забезпечення, інституційного забезпечення, популяризаційно-просвітницької роботи, реалізації політики національної пам'яті в регіонах), 3 відділи (фінансово-бухгалтерського та технічного забезпечення, управління персоналом та документообігу, правового забезпечення), а також сектор організаційно-аналітичного забезпечення.

Упродовж 2019 року була реалізована низка заходів щодо забезпечення початку роботи міжрегіональних територіальних органів. Зокрема, розроблено та затверджено положення про Управління реалізації політики національної пам'яті в регіонах та про міжрегіональні територіальні органи. Наказом від 24.04.2019 № 34-адм «Про деякі питання функціонування територіальних органів Українського інституту національної пам'яті» визначено розподіл областей між міжрегіональними територіальними органами; наказами від 04.06.2019 № 41-адм «Про розподіл посад та розташування робочих місць територіальних органів Українського інституту національної пам'яті», від 25.06.2019 № 48-адм «Про службові відрядження працівників міжрегіональних територіальних органів Українського інституту національної пам'яті», визначено робочі місця та порядок відряджень до апарату Українського інституту національної пам'яті працівників територіальних органів.

Проведено конкурси та призначено на посади 4 начальників територіальних органів (південно-східного, північно-східного, центрального та південного міжрегіональних відділів) та 4 головних спеціалістів.

Загалом упродовж 2019 року в Інституті оголошувалось 10 конкурсів на вакантні посади державної служби, загалом на 29 вакантних посад. За результатами конкурсів на посади державної служби призначено 20 осіб, з них 3 за результатами конкурсів 2018 року, 16 осіб за результатами конкурсів 2019 року, 1 особа – шляхом переведення.

Упродовж 2019 року до Українського інституту національної пам'яті надійшло 4497 вхідних документів:

- від вищих органів державної влади до інституту надійшло 505 документів, з них: від Кабінету Міністрів України - 458, Офісу Президента України - 15, Верховної Ради України - 32, з яких 27 запитів народних депутатів України, в яких підіймались

питання вшанування визначних постатей минулого, демонтажу пам'ятників та перейменування населених пунктів та вулиць;

- від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, держадміністрацій, інших установ та відомств надійшло 3021 документ. Питання які порушуються у листах мають різноманітний характер: щодо експонування пересувних виставок, відомості щодо учасників АТО для узагальнення інститутом, щодо відзначення Української революції 1917-1921 років та інших пам'ятних дат, щодо погодження проєктів актів КМУ, щодо вшанування жертв Голодоморів, щодо отримання інформаційних матеріалів Інституту тощо;

- запитів на публічну інформацію за рік надійшло 236. Найбільш запитуваною інформацією була інформація про фінансово-господарську діяльність Інституту, зокрема витрати на проведення заходів, плани асигнувань, кошториси, договори про надання послуг, обсяги річних витрат, інформація про співробітників, таблиці обліку робочого часу, підстави для призначення працівників, витрати на заробітну плату тощо;

- звернень громадян за 2019 рік надійшло 730. Основними темами звернень були: питання перейменування вулиць та населених пунктів, реабілітації жертв комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років, а також пошук інформації про репресованих та зниклих родичів.

Інститутом підготовлено 2626 вихідних документів.

З метою автоматизації та оптимізації процесів документообігу в Інституті щодо приймання, реєстрації та доведення (передання) до безпосередніх виконавців; узгодження та візування проєктів вихідних документів, формування справ, передачі на зберігання в архів тощо; прискорення обміну інформацією між структурними підрозділами; оптимізацію інформаційних потоків між іншими органами державної влади та Кабінетом Міністрів України запроваджену у 2018 році в тестовому режимі систему внутрішнього електронного документообігу переведено на постійний режим. Удосконалено модулі вхідної та вихідної кореспонденції; допрацьовано довідники та класифікатори, маршрути руху документів із врахуванням змін в структурі та номенклатурі справ Інституту; введено бази даних наказів (з основної діяльності та адміністративних). Закуплено додатково 25 іменних ліцензій системи електронного документообігу «АСКОД». Забезпечено навчання працівників та організовано проведення теоретичних та практичних занять роботи в СЕД всіх працівників Інституту. Увесь документообіг інституту здійснюється виключно в системі електронного документообігу; в тому числі працівниками територіальних органів. Також Інститут приєднано до системи електронної взаємодії органів виконавчої влади, відтак обмін документами з іншими ОВВ здійснюється виключно в електронному вигляді (окрім документів, щодо яких окремими нормативними актами затверджено інший режим).

Інститут розташований за адресою: вул. Липська, 16, м. Київ, 01021.